

УДК 327:341.95

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v048.2024.31>**М. М. Марусинець**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>*кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри історії та суспільних дисциплін,
старший дослідник Науково-дослідного центру
імені Тиводора Легоцькі
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

СПЕЦИФІКА ЕВОЛЮЦІЇ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН МІЖ РЕСПУБЛІКОЮ ІРЛАНДІЯ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЄЮ В УМОВАХ БРЕКЗІТУ

Постановка проблеми. Республіка Ірландія та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (Великобританія) вступили у третє десятиліття XXI ст., зіштовхуючись із вельми нестабільною гео економічною та геополітичною обстановкою. Трансформація відносин між Великобританією та Республікою Ірландія, започаткована спільним членством у Європейському союзу (ЄС) і закріплена Угодою Страсної п'ятниці 1998 р. посилилася після взаємних державних візитів королеви Єлизавети II до Республіки Ірландія у 2011 р. та президента Республіки Ірландія М. Хіггінса до Великобританії у 2014 р. Озираючись назад, можна побачити, що нормалізація, символізована цими державними візитами і тісними політичними контактами між Дубліном і Лондоном протягом півтора десятиліття після підписання Угоди Страсної п'ятниці у 1998 р. тимчасову рівновагу, яка була глибоко порушена виходом Великобританії зі складу ЄС – Брексітом (англ. Brexit) і провалом поділу влади у Північній Ірландії у 2017 р. та у 2022 р.

Погіршення відносин між Великобританією та Республікою Ірландія після Брекситу виявилось глибоким і вкрай дестабілізуючим. Труднощі, з якими зіткнулася Великобританія у спробі відокремитися від ЄС після референдуму щодо Брекситу, є яскравим нагадуванням про глибину як економічної, так і правової взаємозалежності, яка в сукупності характеризує порядок ЄС. Ірландська прихильність до членства в ЄС значно посилилася після ухвалення Великобританією рішення про Брексит у 2016 р.: з кожною непередбаченою кризою, пережитою Великобританією, ірландський вибір на користь європейської інтеграції ставав все більш очевидним, незважаючи на потенційно значну побічну шкоду. У відповідь на це зобов'язання країни-члени та інституції ЄС виявили безпрецедентний рівень солідарності з Республікою Ірландія. Послання, що надійшло з Республіки Ірландія після голосування щодо Брекситу, було категоричним: Республіка Ірландія не піде слідом за Великобританією, не вийде зі складу ЄС

і не проміняє членство в ЄС на повернення до історично асиметричних відносин з Великобританією.

Республіка Ірландія та Великобританія стали членами Європейського співтовариства у 1973 р., яке у 1993 р. трансформувалося у ЄС. У червні 2016 р. у Великобританії відбувся референдум, на якому більшість тих, хто проголосував, висловилися за Брексит, який набув чинності 31 січня 2020 р. Проте 24 грудня 2020 р. було досягнуто згоди, згідно з якою Північна Ірландія залишиться в рамках Єдиного ринку товарів ЄС і збереже вільний кордон між Північною Ірландією та Республікою Ірландія. Реалізація Протоколу Північної Ірландії 1 січня 2021 р. призвела до погіршення відносин між Великобританією та ЄС, а також між Великобританією та Республікою Ірландія. Протокол Північної Ірландії викликав різке неприйняття з боку британських громадян у Північній Ірландії, які розцінили його як політичний напад на їхню демократію. ЄС та ірландський уряд також висловилися проти Протоколу. У 2022–2023 рр. ЄС і Великобританія погодили переглянуті механізми дії Протоколу Північної Ірландії – Віндзорську рамкову програму, що набрала чинності 24 березня 2023 р.

Багато ірландців у Північній Ірландії сприйняли Брексит як потенційну загрозу мирному процесу та транскордонним відносинам, особливо з огляду на те, що більшість виборців Північної Ірландії проголосували за те, щоб залишитися в ЄС. В результаті Демократична юніоністська партія (ДЮП) на знак протесту розпустила Асамблею Північної Ірландії та виконавчу владу, вимагаючи перегляду угоди. Таким чином, Північна Ірландія залишилася без повноцінного виконавчого уряду рівно на два роки, з 2022 р. по 2024 р. Демократична юніоністська партія ДЮП відмовилася прийняти Віндзорську рамкову програму як таку, що відповідає їхнім вимогам, аж доки 31 січня 2024 р. не були узгоджені подальші коригування в її роботі і не почалося формування нової виконавчої влади Північної Ірландії. У лютому 2024 р. ДЮП проголосувала за повернення до

складу автономного уряду після внесення змін до операційних рамок Протоколу Північної Ірландії. У результаті було обрано новий склад виконавчої влади Північної Ірландії, до якого увійшли М. О'Ніл із Шинн Фейн як перший міністр та Е. Літл-Пенгеллі з ДЮП як заступник першого міністра. Три автономні адміністрації Сполученого Королівства – Шотландія, Уельс та Північна Ірландія також беруть участь у багатосторонніх організаціях, створених між двома державами, таких як Британсько-ірландська рада та Британсько-ірландська парламентська асамблея.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку двосторонніх відносин між Республікою Ірландія та Великобританією привертає увагу чималої кількості вчених, аналітиків та політичних діячів. В українській політологічній думці відносини Республіки Ірландія з Великобританією є недостатньо розробленими, тому авторка спиралася перед усім на науковий доробок ірландських, британських, європейських та американських дослідників. Серед основних досліджень з цього напрямку виокремлюється науковий доробок таких вчених, як Таннам Е., Тонра Б., Мерфі М., Лаффан Б., О'Тул Ф., О'Бреннан Дж., Гіллеспі П., Мерфі М., Колфер Б., Даймонд П., Робін Х., Вольф С., Піке А., Кертіс Дж., Монтагу І., Хікс С., Коуклі Дж., Стонтон Д., Коннеллі Т., Макдона К., Керролл Р., Вокер П., Лайн Л.

Значний внесок у вивчення двосторонніх ірландсько-британських відносин зробила доцентка кафедри міжнародних досліджень миру у Трінті-коледжі в Дубліні, Ірландія, Е. Таннам. У фундаментальному дослідженні «Майбутні відносини Великобританії та Ірландії» Е. Таннам розглядає вплив Брекзиту на міжурядові відносини Великобританії та Ірландії. Зокрема, у дослідженні наголошується на важливості міжурядових відносин з 1985 р. та їх ролі у мирному процесі та Угоді Страсної п'ятниці 1998 р. Спочатку розглядається важливість британсько-ірландських відносин та ЄС у досягненні мирного процесу у Північній Ірландії та оцінюються наслідки Брекзиту. Потім описуються проблеми, що пов'язані з Брекзитом, та оцінюється вплив Брекзиту на сучасні ірландсько-британські відносини. Нарешті, у висновку авторкою представлено можливі методи управління відносинами між Великобританією та Республікою Ірландія після Брекзиту і стверджується, що для забезпечення майбутньої співпраці необхідно активніше використовувати Британсько-ірландську міжурядову конференцію, а також розвивати міцніші інституційні зв'язки в низці сфер політики [1].

В іншій статті Е. Таннам «Брекзит та британсько-ірландські відносини» розглядається вплив Брекзиту на британсько-ірландські відно-

сини на сьогоднішній день. Е. Таннам показує, як процвітали міжурядові відносини, але наголошує на проблемах, пов'язаних з Брекзитом. Вона стверджує, що міцні британсько-ірландські міжурядові відносини необхідні для вирішення нагальних двосторонніх проблем. Формалізовані інституційні рамки необхідні та будуть необхідні за відсутності спільного членства в ЄС. Для цього необхідно відродити Британсько-ірландську міжурядову конференцію, передбачену Угодою Страсної п'ятниці [2].

Ірландський професор Б. Тонра у дослідженні «Норми емоцій: Ірландія, Брекзит, «бекстопи» та протоколи» припускає, що рішення електорату Великобританії у 2016 р. про вихід із ЄС зупинило десятирічний процес спільної європеїзації Ірландії та Великобританії. Брекзит також поставив перед ірландською державою майже екзистенційні проблеми по всьому спектру державної політики, ініціювавши щось на кшталт дебатів про стратегічну позицію Республіки Ірландія щодо Великобританії та ЄС, а також про майбутнє ірландського мирного процесу. У дослідженні автором зроблено спробу оцінити емоційний зміст цих дебатів, пов'язаних із впливом кризи Брекзиту на двосторонні британсько-ірландські відносини та посередницьку роль членства Республіки Ірландія в ЄС у наступних переговорах ЄС із Великобританією [3].

Важливим дослідженням ірландсько-британських відносин стало дослідження ірландської дослідниці М. Мерфі «Криза Брекзит, Ірландія та британсько-ірландські відносини: Європеїзація та/або деевропеїзація?». У ґрунтовному дослідженні М. Мерфі доводить, що Брекзит – це криза Великобританії. Ірландія, як жодна інша країна-член ЄС, може глибоко та серйозно постраждати від Брекзиту. Криза, з якою зіткнулася Республіка Ірландія, є багатовимірною: економічною та політичною, конституційною та екзистенційною за своєю природою. Характер та наслідки Брекзиту змінюють відносини Республіки Ірландія з ЄС, і це пов'язано з тим, що рішення Великобританії залишити європейський блок також є кризою для ЄС. Брекзит ставить під сумнів баланс між міжурядовими та наднаціональними інституціями та динамікою в ЄС; змінює співвідношення сил та політики; і додає певний ступінь непередбачуваності членства в ЄС для всіх країн-членів. Авторка аналізує різні політичні, економічні та конституційні кризи, що виникли в Республіці Ірландія в результаті голосування щодо Брекзиту. Дослідниця зокрема оцінює, як Брекзит впливає на європеїзацію та/або деевропеїзацію ірландської політичної системи, а також британсько-ірландські відносини [4].

Мета статті – проаналізувати специфіку розвитку двосторонніх відносин Республіки Ірландії

та Великобританії після виходу Великобританії з ЄС та визначити основні проблеми з якими зіштовхуються ірландсько-британські відносини на сучасному етапі їх розвитку – в умовах Брекзиту.

Виклад основного матеріалу. Республіка Ірландія приєдналася до Європейського співтовариства разом із Великобританією та Данією під час першого розширення, яке відбулося 1 січня 1973 р. Європейська регіональна система у післявоєнний період надала Республіці Ірландія можливість послабити вплив Великобританії та поставити відносини між Великобританією та Республікою Ірландія на нову, більш досконалу основу [5, с. 29–30]. З перших днів членства ірландська еліта дотримувалася зовсім іншого підходу до ЄС, ніж їхні британські колеги, багато з яких здавалися одержимими поняттям «дедалі тіснішого союзу», передбачуваним прагненням Європи до єдиної держави, неминуче федеративної за своєю характером. Ірландці, навпаки, розглядали європейську інтеграцію як раціональний процес, практичний та динамічний механізм для вирішення регіональних проблем колективної дії, який може принести особливу користь малим державам у міжнародному контексті. У Раді міністрів ЄС малі держави, такі як Республіка Ірландія, могли відчутно впливати на систему міжнародних відносин і формування міжнародного порядку денного за межами ЄС.

Відтак, європейська політика Республіки Ірландія розвивалася у набагато тіснішій взаємодії з ЄС, ніж політика Великобританії. Республіка Ірландія була менш віддана принципу «вето», ніж Великобританія, розглядала Європейську Комісію як інституційного захисника малих держав у процесі прийняття рішень та підтримувала посилення повноважень парламенту та прями вибори до цього органу в той час, коли це все ще було дещо непопулярним у Великобританії [5, с. 40].

Якщо реакція Республіки Ірландія на поглиблення європейської інтеграції була позитивною, то Великобританія демонструвала дедалі більше невдоволення ЄС, що вилилося у голосування щодо Брекзиту у 2016 р. Брекзйт був значною мірою обумовлений британськими перевагами щодо неоліберальних способів ринкової інтеграції. Програма «Єдиний ринок» значною мірою відображала переважну політику британських консерваторів, які підтримують дерегулювання, посилення конкуренції та розвиток вільної торгівлі. Але це свідоме відстоювання європейської ринкової інтеграції не поєднувалося з більш двоїстим ставленням до політичної інтеграції. Ця двозначність помітно посилилася після повернення Консервативної партії до влади у 2010 р. За словами британського дослідника Ф. О'Тула, в основі Брекзиту лежала пристрасть до «англій-

ського самоствердження». Зростаюча взаємозалежність у рамках ЄС сприяла «зворотній реакції ідентичності», яка підживлювалася міфами про національну етнічну обраність, зокрема, міфом про те, що Англія гордо «стоїть особно», як вона це робила у боротьбі з іспанською Армадою і нацизмом [6].

Якщо Республіка Ірландія і Великобританія завершили спільний досвід європейської інтеграції в різних позиціях порівняно з тим, з чого вони починали у 1973 р., то умови спільного членства сприяли значному зближенню досвіду, інтересів, політичних переваг і цінностей. Європейська інтеграція заохочує та розвиває як функціональну, так і змістовну взаємність між країнами-учасниками: поглиблення економічних та політичних зв'язків та юридичних зобов'язань у рамках колективної наднаціональної структури породжує динаміку зростання транскордонної та міждержавної довіри та взаємності. Подібно до того, як європейська інтеграція сприяла глибокому примиренню між Францією та Німеччиною (а пізніше Німеччиною та Польщею), відносини між Республікою Ірландія та Великобританією розвивалися в межах цього «грандіозного експерименту з транснаціонального управління». Брюссель пропонував нейтральний простір, у якому політики та державні службовці могли «дізнатися один одного». У рамках взаємних обмінів, характерних, зокрема, для Європейської ради, моделі підвищення довіри та покращення двосторонніх відносин стали нормою: багатосторонній переговорний форум сприяв як функціональній, так і нормативній адаптації держав-членів [7].

Відразу стало зрозумілим, що рішення Великобританії залишити ЄС матиме величезні наслідки для Республіки Ірландія. Голосування за Брекзйт стало асиметричним екзогенним шоком, політично та економічно сильнішим для Республіки Ірландія, ніж для будь-якої іншої держави-члена ЄС. Оскільки кордон між Республікою Ірландією та Північною Ірландією є єдиним сухопутним кордоном між Великобританією та ЄС, від того, як розвиватиметься Брекзйт, залежить, чи залишиться кордон повністю відкритим, як у 1990-х рр. або відбудеться повернення до прикордонного контролю – «жорсткого кордону», як це було протягом більшої частини періоду загострення північноірландського конфлікту – періоду «смути» [8].

Голосування Великобританії за вихід з ЄС повертає ірландський кордон на порядок денний у тривожному та потенційно небезпечному ключі та назавжди змінює контури відносин між двома островами. Спільне членство в ЄС, як було наголошено вище, забезпечило режим найбільшого сприяння для постійних переговорів та трансцендентної взаємозалежності, яка відчутно послаблювала асиметрію між Великобританією та Республікою

Ірландія. Ця позитивна динаміка була серйозно порушена голосуванням щодо Брекзиту, яке може мати глибокі наслідки для конституційних механізмів та міжобщинних відносин на острові Ірландія, а також для відносин між Великобританією та Республікою Ірландія.

При вирішенні специфічних для Республіки Ірландія питань у рамках переговорів щодо Брекзиту ірландський уряд дуже швидко ухвалив рішення діяти через багатосторонню архітектуру ЄС та не покладатися на двосторонній канал Дублін-Лондон. Було встановлено тісні та інтенсивні робочі відносини з цільовою групою ЄС із Брекзиту. Ці зусилля дозволили висунути Республіку Ірландія на перший план як один із трьох основних пунктів порядку денного, які повинні були бути вирішені, перш ніж ЄС погодився на укладення договору про вихід з ЄС. На прохання Республіки Ірландія цільова група ЄС з Брекзиту та Великобританія завершили складання докладної карти областей співробітництва (більш ніж 140), які мають бути пріоритетними та захищеними в рамках Угоди Страсної п'ятниці [9].

Однією з найвизначніших особливостей референдуму щодо Брекзиту була практично повна відсутність дискусій про Північну Ірландію, наслідки голосування щодо Брекзиту для Республіки Ірландія та вплив цього на відносини між Великобританією та Республікою Ірландія. Ця модель ігнорування та прийняття Північної Ірландії як належного тривала до загальних виборів 2017 р., коли парламентська арифметика поставила ДЮП у сильне становище для впливу на уряд тодішнього прем'єр-міністра Т. Мей, і Північна Ірландія перетворилася з маргінальної на основну проблему на переговорах щодо Статті 50. Британська політика щодо «проблеми ірландського кордону» складалася з дивної суміші зарозумілості, зневаги і невігластва, що спантеличує, щодо історії та політики Ірландії (Півночі і Півдня). Додатковим ускладненням стало те, що явна більшість жителів Північної Ірландії (56%) проголосувала за те, щоб залишитися в ЄС. У регіоні, де принцип згоди має лежати в основі як нинішнього, так і майбутнього конституційного врегулювання, це дає достатньо підстав для тих, хто прагне оскаржити результати голосування і порушити конституційний порядок, встановлений Угодою Страсної п'ятниці 1998 р. [7].

Нездатність уряду прем'єр-міністра Великобританії Т. Мей заручитися схваленням парламенту угоди з ЄС призвела до її відставки 7 червня 2019 р. та подальшого обрання Б. Джонсона прем'єр-міністром Великобританії. Він розпочав перегляд елементів як Угоди про Брекзит, так і Політичної декларації. В контексті вирішення складного «ірландського питання» було прийнято Протокол Північної Ірландії [10]. За умовами Про-

токолу Великобританія загалом вийшла з Митного союзу, але Північна Ірландія фактично залишилася в рамках Єдиного ринку ЄС, тим самим усунувши необхідність у сухопутному кордоні та створивши митний кордон в Ірландському морі.

Протягом переговорів щодо Брекзиту офіційний ірландський дискурс був відзначений чітко сформульованою і частково емоційною ідентифікацією з ЄС і пов'язаний з дистанціюванням від Великобританії. Це відобразило глибоке перебалансування комплексу безпеки Республіки Ірландія – компенсування потенціалу посилення ворожнечі з Великобританією значним посиленням дружельюності із країнами ЄС. Однак у Північній Ірландії та на кордоні з Республікою Ірландія також спостерігалось помітне посилення націоналістичних настроїв у рамках традиційно асиметричних двосторонніх відносин. Однак у результаті зміцнення дружніх відносин Республіки Ірландія з ЄС не відбулося посилення антагонізму чи конфронтації на острові Ірландія.

У 2021 р. уряд Республіки Ірландія, який очолював М. Мартін (27 червня 2020 р. – 17 грудня 2022 р.) запустив ініціативу «Спільний острів» для фінансування проектів, що розширюють транскордонну співпрацю. На ініціативу «Спільний острів» виділялося 500 млн. євро. Кошти були спрямовані на зміцнення відносин як між Північною Ірландією та Республікою Ірландія так й між Великобританією та Республікою Ірландія. У лютому 2024 р. було оголошено, що уряд Республіки Ірландія виділив 1 млрд. євро на великі інфраструктурні проекти. Раніше ірландський уряд пропонував використовувати франко-німецьку модель регулярних спільних засідань кабінету міністрів як засіб побудови політичних відносин між Республікою Ірландія та Великобританією на високому рівні без взаємодії з ЄС [11].

Брекзит сприяв відновленню в Республіці Ірландія ворожості щодо Великобританії, яка була попередньо замінена дружбою, що зароджувалася, завдяки загальній європеїзації та мирному процесу. Цей потенціал було видно в прояві багатьма високопоставленими британськими лідерами передбачуваної неповаги, ігнорування та недовіри. Створене співтовариство безпеки могло легко бути зруйноване. Навпаки, ЄС, висуваючи на перший план проблеми та інтереси Республіки Ірландія, глибоко зміцнив емоційну норму дружельюності в цьому співтоваристві безпеки, що протистоїть. Це дало ірландським політикам і, справді, широкому загалу величезне почуття безпеки і солідарності.

Ірландські дипломати змогли виробити політичну відповідь, яка співвіднесла інтереси Республіки Ірландія з основними пріоритетами ЄС. Європейські партнери, які стали свідками синергії екзистенційних інтересів Республіки Ірлан-

дія та ЄС, підтримали Республіку Ірландія. Це викликало значні політичні та дипломатичні обурення, поставивши під загрозу навіть саму перспективу угоди між ЄС та Великобританією. Брекзїт викликав емоційне напруження у двосторонніх ірландсько-британських відносинах, проте можна констатувати, що він все ж таки не призвів до глибокого двостороннього розриву відносин між Великобританією та Республікою Ірландія та зміцнення членства Республіки Ірландія в ЄС [3].

Загалом наслідки референдуму щодо Брекзїту були відзначені помітною відсутністю взаємодії з боку уряду Великобританії з Республікою Ірландія, що сприяло загостренню двосторонніх відносин. Крім того, уряд Великобританії прагнув перешкоджати лобістським зусиллям ірландського уряду в ЄС щодо визначення пріоритетності прикордонного питання та узгодження цього першочергового завдання, перш ніж переходити до торгових переговорів. У квітні 2017 р. тодішній міністр закордонних справ Республіки Ірландія Ч. Флананган висловив розчарування через те, що уряд Великобританії не встановив прямих контактів з урядом Республіки Ірландії [12].

Якщо у 1990-х рр. обидва уряди консультувалися один з одним, перш ніж робити заяви щодо двосторонніх відносин, то у вересні 2017 р. тодішній міністр закордонних справ С. Ковені заявив, що його уряд виступає проти будь-яких технічних рішень, що стосуються ірландського кордону, тим самим він вперше відкрито виступив проти політичної заяви уряду Великобританії про кордон. Офіційна реакція уряду Великобританії була стримана, і таким чином напруженість не загострилася. Однак саме відсутність прямих контактів із Великобританією та рідкісні зустрічі прем'єр-міністрів часто посилювали напруженість.

Тодішній прем'єр-міністр Великобританії Т. Мей та прем'єр-міністр Республіки Ірландія Е. Кенні провели дві зустрічі з червня 2016 р. по січень 2017 р., які, враховуючи потенційний вплив Брекзїту на Республіку Ірландію та Північну Ірландію, виявилися нижчими, ніж можна було чекати. Уряд Великобританії часто заявляв, що він відданий принципу відсутності незгоди з приводу питання про кордон і повернення до кордонів минулого не буде. Проте не було жодних домовленостей про те, як досягти цієї мети у контексті збереження цілісності єдиного ринку ЄС. Крім того, в деяких британських ЗМІ зображення Республіки Ірландія та прем'єр-міністра часом ставало негативним, а деякі ірландські ЗМІ, які аналізують Великобританію, також повернулися до стереотипів про «втрачену імперію» [1].

Криза Брекзїту значно впливає на Республіку Ірландія та британсько-ірландські відносини, порушуючи питання європеїзації та деєвропеїзації. Республіка Ірландія стикається з глибокими

наслідками Брекзїту, який є серйозною загрозою миру в Північній Ірландії [4]. ЄС забезпечив конструктивний контекст для нормалізації суспільства та співробітництва між британським та ірландським урядами, який ставить під сумнів Брекзїт. Деєвропеїзація, ініційована Брекзїтом, ставить під загрозу положення Угоди Страсної п'ятниці і може призвести до тривалої нестабільності та потенційного насильства на ґрунті релігійної неприязні між католицькою та протестантською громадами у Північній Ірландії [14]. Крім того, вплив Брекзїту на політику Великобританії у сфері фінансових послуг зажадав серйозних інституційних змін та реформ у сфері регулювання, що свідчить про диференційовану деєвропеїзацію в цьому секторі [15]. Ця динаміка підкреслює складну взаємодію між європеїзацією та деєвропеїзацією у контексті Брекзїту та ірландсько-британських відносин.

У контексті розвитку ірландсько-британських відносин щодо майбутньої Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. слід зазначити, що альтернативний варіант розвитку подій полягає в тому, що британський уряд може припинити її підтримку, демонструючи свою рішучість ліквідувати всі аспекти європеїзації, відновивши суверенітет і скоротивши бюрократичну тяганину [16]. Міністри Великобританії розглядають положення про можливе об'єднання суверенітету і воз'єднання Республіки Ірландія з Північною Ірландією, яке є невід'ємною частиною Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. [9], як перешкоду на шляху деєвропеїзації Великобританії і як таке, що суттєво загрожує територіальній цілісності Великобританії. Міністри консервативної адміністрації засвідчують, що Великобританія має прямий стратегічний інтерес до Північної Ірландії. Вони підкреслюють, що Великобританія має бути централізована, скоротити передачу повноважень та повернути суверенітет автономних регіонів Вестмінстеру.

Констатується, що членство у ЄС сприяло нормалізації відносин між Республікою Ірландія та Великобританією. У 1990-х рр. було надано всебічну підтримку Великобританії з боку ЄС шляхом передачі їй повноважень, що призвело до її перетворення – створення багаторівневої структури управління. Тим не менш, деєвропеїзація створює напруженість у британському врегулюванні питання про передачу повноважень, що загрожує подальшому ослабленню ірландсько-британських відносин. На думку британських дослідників Дж. Кертиса та І. Монтег'ю, підтримка незалежності Шотландії зростає серед тих жителів Шотландії, які проголосували за те, щоб залишитися у складі ЄС на референдумі 2016 р. [17].

Таким чином, Брекзїт загрожує ширшому врегулюванню питання щодо передачі повноважень Великобританії. Північна Ірландія є унікальним

утворенням у складі Великобританії, оскільки з 1921 р. парламентська асамблея періодично проводить свої засідання, в той час як характер мирного процесу відрізняє Північну Ірландію від Шотландії та Уельсу. Передача повноважень після 1998 р. змінила становище Північної Ірландії у Великобританії, надавши безпрецедентні повноваження нещодавно створеній Асамблеї Північної Ірландії, що ґрунтується на принципах політичного плюралізму. Було запроваджено пропорційну виборчу систему. Асамблея закликала до включення до внутрішнього порядку денного назрілих політичних питань Північної Ірландії – питання освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення та промислової політики було передано у відання Північної Ірландії. Великобританія ставала «квазіфедеральною державою», для якої характерна децентралізація влади – деволюція. У рамках деволюції значна частина повноважень передається від центральної влади до автономних регіонів – Північної Ірландії, Шотландії та Уельсу.

Найважливішим конституційним питанням є те, що Угода Страсної п'ятниці дозволяє громадянам Північної Ірландії користуватися правами, що випливають із членства в ЄС, що є важливою гарантією для націоналістичної спільноти. Досягненням Угоди Страсної п'ятниці стало те, що для юніоністів вона вивела кордон зі сфери політики Північної Ірландії та нормалізувала становище Північної Ірландії у Великобританії, тоді як для націоналістів Угода Страсної п'ятниці ліквідувала кордон на острові Ірландія. Брекзїт порушує цей баланс і залишається невизначеним питання, чи зможе Протокол Північної Ірландії [18] зберегти «конструктивну двозначність», яку заохочувала Угода Страсної п'ятниці.

Розрив відносин може ще більше посилитися, якщо після Брекзїту ірландська держава посилить свою відданість європейській інтеграції. Вчені вважають, що Брекзїт неминуче наблизить Республіку Ірландію до ЄС, що призведе до посилення її європеїзації [19]. Брекзїт ставить перед Республікою Ірландія фундаментальне питання про те, чи слід тісно співпрацювати з ЄС. Зв'язки Республіки Ірландія зі США зберігаються, що свідчить про важливість прямих іноземних інвестицій зі США та прихильне ставлення та сприяння президента Дж. Байдена розвитку американсько-ірландських відносин. Дж. Байден, зокрема, закликає ірландський уряд зберігати тісні зв'язки з ЄС.

Погіршенню відносин може сприяти економічна напруга, що зростає. Республіка Ірландія – країна, яка найбільше постраждала в економічному плані від Брекзїту після Великобританії. Шок попиту та пропозиції, викликаний виходом Великобританії з ЄС, ймовірно, буде значним, і найгостріше це позначиться на таких секторах,

як сільське господарство. Сільське господарство Республіки Ірландія знаходиться в унікальному стані. Хоча частка сільського господарства у ВВП країни становить лише 1%, 40% усієї ірландської агропродовольчої продукції надходить на ринок Великобританії, тоді як на цей сектор припадає майже 9% зайнятості в Ірландії; він зосереджений у сільських районах, де альтернативні джерела зайнятості обмежені [20].

Загалом уряди Великобританії та Республіки Ірландія прагнуть зберегти «конструктивну двозначність», щоб виробити прийнятні методи роботи після Брекзїту. Такий підхід підкріплюється разючою подібністю між економіками Республіки Ірландія та Великобританією, враховуючи значну взаємозалежність та спільні інтереси. Як Республіка Ірландія, так й Великобританія мали один із найвищих рівнів прямих іноземних інвестицій у ЄС. Економіка обох країн почала залежати від сектора фінансових послуг. Республіка Ірландія і Великобританія отримали порівняльні переваги, оскільки їх режим зростання спирався на високі темпи дифузії технологій та інтенсивне виробництво із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Обидві країни дотримувалися подібних стратегій розвитку пропозиції, орієнтованих на гнучкість ринку праці, лібералізацію ринків товарів і капіталу, а також збільшення інвестицій у людський капітал. Загальні економічні інтереси та взаємодія переросли у політичну транскордонну співпрацю [14].

Очевидно, що Брекзїт погіршив британсько-ірландські відносини. Двосторонні відносини були настільки напруженими з початку 1980-х рр., і політична риторика, яка зникла до 1990-х рр., знову з'явилася. Об'єднане мислення і взаємне розв'язання проблем, які були характерні для мирного процесу і розпочалися в середині 1980-х рр., не були безсумнівними. Не було спільних заяв від обох урядів і дуже мало спільних прес-конференцій після зустрічей. Дійсно, було дуже мало зустрічей між обома прем'єр-міністрами, враховуючи масштаби кризи, пов'язаної з Брекзїтом. Основні питання полягають у тому, чи було завдано непоправної шкоди відносинам і як найкраще управляти цими відносинами після виходу Великобританії з ЄС.

Ескалація напруженості у різний час, починаючи з літа 2016 р., стала джерелом подиву для дослідчених спостерігачів за стосунками. Швидкість, з якою погіршувалося співробітництво, була разючою. Хоча обидва уряди намагалися врегулювати відносини дипломатичним шляхом, а жорсткі формулювання використовувалися лише зі стратегічних міркувань, відбувся явний відхід від принципу співробітництва на міжурядовому рівні, який розпочався у середині 1980-х рр. Зокрема, Британсько-ірландська міжурядова конферен-

ція – міждержавна організація, заснована урядами Республіки Ірландія та Сполученого Королівства відповідно до Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. – не проводила регулярних засідань протягом десяти років, що передували референдуму з Брекситу. Це частково пояснюється скороченням кількості областей політики, не пов'язаних із передачею повноважень, у Північній Ірландії після підписання Сент-Ендрюської угоди 2006 р, яка передбачала конкретний графік відновлення самоврядування в Північній Ірландії. Слабка робота Британсько-ірландської міждержавної конференції також відобразила більш серйозні недоліки в реалізації Угоди Страсної п'ятниці – недостатня увага обох урядів цій угоді та Північній Ірландії [21, с. 81].

Іншим важливим елементом у ірландсько-британських відносинах є Британсько-ірландська рада – міждержавна організація, метою якої є покращення співробітництва між її членами у низці областей, включаючи транспорт, навколишнє середовище та енергетику. Рада провела більше тридцяти засідань і підготувала велику кількість доповідей з політичних питань, що становлять спільний інтерес. Проте точна роль Британсько-ірландської ради залишається невизначеною. Рада має суто консультативний характер, і жоден прем'єр-міністр Великобританії не був присутній на її засіданнях з часів Т. Блера. Однак Республіка Ірландія приділяла більше уваги Британсько-ірландській раді. Про це свідчить той факт, що всі ірландські прем'єр-міністри були присутні на засіданнях Британсько-ірландської ради з моменту її створення [22, с. 27].

Брексит показав, що британсько-ірландське співробітництво не було таким міцним, як передбачалося раніше. Насправді, це підкреслило, що, хоча Угода Страсної п'ятниці та британсько-ірландська угода, що її супроводжує, є міжнародними договорами, не було зобов'язання, що Британсько-ірландська міждержавна конференція збиратиметься регулярно. Існував встановлений розклад засідань Ради міністрів Півночі та Півдня за умови наявності інститутів першого рівня, а також встановлений розклад для Британсько-ірландської ради. Проте, юридично зобов'язуючого графіка проведення Британсько-ірландської міждержавної конференції не було. Таким чином, частота зустрічей залежить від політичної волі, і з огляду на потенційно «серйозні зіткнення інтересів» між британською та ірландською сторонами існує ймовірність погіршення двосторонніх відносин в умовах Брекситу [23, с. 99].

У контексті вищесказаного необхідно зазначити, що різке попередження про необхідність укладення юридично зобов'язуючих угод пролунало в червні 2019 р., коли уряд Шотландії звернувся до уряду Республіки Ірландія із закликом

до ірландських рибалок, які ведуть промисел біля острова Роколл, негайно припинити промисел у межах 12-мильної забороненої зони, інакше вони зіткнуться з примусовими заходами [24]. Острів Роколл знаходиться між графством Донегол у Північній Ірландії та Шотландією і за згодою є частиною суверенної території Великобританії. Проте уряд Республіки Ірландія стверджує, що Роколл є частиною політики ЄС у галузі рибальства, що надає рівний доступ обом державам. На практиці це питання ігнорувалося протягом десятиліть, і ірландські рибалки не збільшували свою промислову активність в районі острова Роколл, але шотландська акція показала, як проблеми можуть загострюватись при зміні контекстуальних умов.

Після Брекситу в уряді Великобританії виникає очевидна спокуса лобювати ірландський уряд, щоб вплинути на ЄС на користь Великобританії з конкретних політичних питань, але ірландський уряд чинитиме опір таким зусиллям, що потенційно викличе ще більшу напруженість. Ризики для майбутніх відносин вимагають формалізованіших відносин. Ключовою умовою майбутнього британсько-ірландського співробітництва є проведення регулярних зустрічей прем'єр-міністрів та ефективне використання інституцій, передбачених Угодою Страсної п'ятниці.

Двосторонні політичні угоди можуть бути укладені в рамках Британсько-ірландської міждержавної конференції. Більше того, у травні 2019 р. обидва уряди підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо кодифікації Загальної туристичної зони (англ. Common Travel Area) [25]. Загалом співпраця потребує багатостороннього інституційного підходу для забезпечення того, щоб у будь-який час різні державні службовці та міністри з обох юрисдикцій підтримували як офіційні, так і неофіційні контакти. Таким чином, більш повне використання Британсько-ірландської міждержавної конференції та Британсько-ірландської ради, а також двосторонніх угод, заснованих на політиці, що впливають із Британсько-ірландської міждержавної конференції, дозволило б частково заповнити прогалину, що утворилася в результаті Брекситу [1].

Переговори між Великобританією та ЄС щодо врегулювання невирішених питань, пов'язаних із Протоколом Північної Ірландії, який набирає чинності у січні 2021 р., були складними. Сторони, як і раніше, розходилися у думках з питань, що стосуються обміну даними, місця та рівня митних перевірок та інших питань [26]. 1 лютого 2022 р. перший міністр від ДЮП подав у відставку на знак протесту проти Протоколу Північної Ірландії, що відображало невдоволення ДЮП тим, що на їхню думку, додаткові перевірки, пов'язані з кордоном, послабили позиції Північної Ірландії

в економіці Великобританії. Почасти у відповідь на невдоволення юніоністів ДЮП, а частково для того, щоб заспокоїти непримиренні елементи своєї власної партії, тодішній прем'єр-міністр Б. Джонсон оголосив у парламенті про ухвалення закону, який дозволить уряду Великобританії вносити зміни до Протоколу без згоди ЄС чи подальших переговорів. Хоча будь-яка подібна спроба, безперечно, буде зустрінена юридичним оскарженням, цей крок свідчить про рішучість Великобританії домогтися внесення змін до Протоколу [27].

Однак Б. Джонсону не вдалося довести законодавство до кінця, оскільки він був змушений піти у відставку. Його наступниця, Л. Трасс, пробула на посаді прем'єр-міністра усього 50 днів і не була в змозі навіть спробувати відновити переговори з ЄС щодо Протоколу Північної Ірландії. Після катастрофічного міні-бюджету, який загрожував обвалом британської економіки, вона теж була змушена піти у відставку. Л. Трасс змінив Р. Сунак, якому вдалося переглянути елементи Протоколу Північної Ірландії в угоді, відомої як Віндзорські рамки, які були остаточно узгоджені на початку 2023 р. Однак і після цього ДЮП продовжувала виступати проти, вважаючи збереження розмежувального кордону між Північною Ірландією та рештою Великобританії «анафемою для юніонізму» [28].

Передумовою непоступливості ДЮП виявилась поява Шинн Фейн у якості найбільшої партії Північної Ірландії після її перемоги на виборах до Асамблеї у травні 2022 р. Однак, після виборів Асамблея Північної Ірландії не змогла зібратися для обрання спікера з-за бойкоту ДЮП, тим самим не дозволивши лідеру Шинн Фейн вперше обійняти посаду першого міністра. Відтак, уряд Північної Ірландії у 2022 р. з-за політичних суперечок між ДЮП та Шинн Фейн призупинив роботу на два роки і відновив її лише у лютому 2024 р. Основні розбіжності між ДЮП та Шинн Фейн стосувалися Брекзиту, що посилювало питання конституційного статусу Північної Ірландії у Великобританії. Напруженість у відносинах між британським та ірландським урядами посилювалася після того, як уряд Б. Джонсона, а потім уряди Л. Трасс та Р. Сунака заявили, що Великобританія має намір ухвалити «законопроект про спадщину», який передбачає амністію для всіх винних у насильстві під час періоду «смути». Запропонований законопроект викликав різке засудження з боку груп постраждалих, політиків з обох боків в Північній Ірландії та ірландського уряду [27].

Можна стверджувати, що 2022 р. ознаменувався переломним моментом у відносинах Республіки Ірландія з Великобританією та Північною Ірландією. У Північній Ірландії уряд не зміг позитивно вплинути на повернення інститутів Угоди Страсної п'ятниці, і, принаймні, розрив

між Північною Ірландією та юніонізмом – політичною традицією, яка сповідує вірність короні Сполученого Королівства та Союзу, який воно представляє з Англією, Шотландією та Уельсом – за цей період збільшився. Відносини між Великобританією та Республікою Ірландія були затьмарені відсутністю прогресу у вирішенні назрілих питань, що пов'язані з Брекзитом, розбіжностями навколо запропонованого законопроект про спадщину та внутрішньою політичною нестабільністю, що призвела до безпрецедентної зміни чотирьох прем'єр-міністрів Великобританії з 2016–2024 р. – Т. Мей (2016–2019), Б. Джонсона (2019–2022), Л. Трасс (2022), Р. Сунака (2022–2024). У липні 2024 р. новим прем'єр-міністром Великобританії став К. Стармер.

Однак, незважаючи на труднощі в ірландсько-британських відносинах, коли було оголошено про смерть Єлизавети II, уряд Республіки Ірландія відкрито похвалив покійного монарха. Крім того, по всій країні було відкрито кілька книг співчуттів, а державний похорон транслювався телебаченням на каналі RTE. Зокрема, у кількох заявах із теплотою згадувався державний візит королеви до Республіки Ірландія у 2011 р., включаючи послання зі співчуттями ірландською мовою від президента Республіки Ірландія М. Хігінса [29].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Майбутній шлях британсько-ірландських відносин пов'язаний з багатьма ризиками і оптимізм епохи, що передувала Брекзиту, завершився. Період з 2016 р. показав, як швидко співробітництво та дружні відносини можуть погіршуватися, а також продемонстрував, наскільки високопосадовці та дипломати усвідомлюють необхідність управління відносинами. Зокрема, ірландський уряд у цей період відмовився від ідеї використання об'єднання Ірландії як політичної гри, а ірландські дипломати активно лобювали, щоб уряд Великобританії приділяв більше уваги як Північній Ірландії, так і ірландському уряду. Згодом уряд Великобританії відреагував на це, хоч і під тиском з боку ЄС. Незважаючи на напруженість, обидва уряди усвідомлюють, що відносини не можна сприймати як належне, а двосторонні відносини необхідно розвивати з огляду на нові політичні трансформації. У цій ситуації констатується необхідність більш ефективного використання Британсько-ірландської міжурядової конференції та Британсько-ірландської ради.

Голосування виборців Великобританії за її вихід зі складу ЄС у 2016 р. було таким, за якого вплив Брекзиту на острів Ірландія та ірландсько-британські відносини практично не враховувався. Проте, одразу після Брекзиту проблема ірландського кордону опинилася у центрі уваги. Погіршення відносин між Великобританією та

Республікою Ірландія після Брекзиту виявилися значними, що ознаменувало перший етап потенційного руйнування глибокої взаємозалежності, яка стала характерною для відносин між Дублін і Лондон через їх спільне членство в ЄС. Сьогодні у Великобританії наявна значна асиметрія влади. Констатується відносна ізоляція Великобританії на переговорах щодо Брекзиту та привілейоване становище Республіки Ірландія як члена ЄС. Брекзит суттєво загрожує Угоді Страсної п'ятниці, а також інститутам та процесам, створеним для управління відносинами між Північною Ірландією та Республікою Ірландія, а також Республікою Ірландія та Великобританією після 1998 р.

Література

1. Tannam E. The future of UK-Irish relations. *European Journal of Legal Studies Special Issue*. 2019. October. P. 275–304. URL: <https://doi.org/10.2924/EJLS.2019.010>
2. Tannam E. Brexit and British-Irish Relations. *The RUSI Journal*. 2018. Vol. 163(3). P. 4–9. URL: <https://doi.org/10.1080/03071847.2018.1497259>
3. Tonra B. Emotion norms: Ireland, Brexit, backstops and protocols. *Global Affairs*. 2021. Vol. 7(2). P. 157–171. URL: <https://doi.org/10.1080/23340460.2021.1931399>
4. Murphy M. The Brexit crisis, Ireland and British-Irish relations: Europeanisation and/or de-Europeanisation? *Irish Political Studies*. 2019. Vol. 34(4). P. 530–550. URL: <https://doi.org/10.1080/07907184.2019.1669564>
5. Laffan B. Ireland in a European context. In: Farrell D and Hardiman N (eds) *The Oxford Handbook of Irish Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
6. O'Toole F. Brexit is being driven by English nationalism: And it will end in self-rule. *The Guardian*. 2016. June, 19. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/18/england-eu-referendum-brexit>
7. O'Brennan J. Requiem for a shared interdependent past: Brexit and the deterioration in UK-Irish relations. *Capital & Class*. 2019. Vol. 43(1). P. 157–171. URL: <https://doi.org/10.1177/0309816818818315>
8. Gillespie P. Irish-British relations / In: Farrell D, Hardiman N (eds) *The Oxford Handbook of Irish Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
9. Good Friday Agreement. 1998. Agreement reached in the multi-party negotiations. Belfast. April, 10. <https://cain.ulster.ac.uk/events/peace/docs/agreement.htm>
10. Northern Ireland Protocol Bill. *Institute for Government*. 2022. June, 14. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/northern-ireland-protocol-bill>
11. Shared Island initiative. *Government of Ireland*. 2024. URL: <https://www.gov.ie/en/campaigns/c3417-shared-island/?referrer=https://www.gov.ie/sharedisland/>
12. Murphy M. Europe and Northern Ireland's Future: Negotiating Brexit's Unique Case. Newcastle: Agenda Publishing, 2018.
13. Ireland "will not design a border for the Brexiters", says Taoiseac. *The Guardian*. 2017. July, 28.
14. Colfer B., Diamond P. Borders and identities in NI after Brexit: remaking Irish-UK relations. *Comparative European Politics*. 2022. Vol. 20. P. 544–565. URL: <https://doi.org/10.1057/s41295-022-00295-4>
15. Robyn H. Differentiated de-Europeanisation: UK policy-making in finance after Brexit. *Journal of European Public Policy*. 2023. Vol. 1–23. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2183978>
16. Wolf S., Piquet A. Post-Brexit Europeanization: Re-thinking the continuum of British policies, polity, and politics trajectories, *Comparative European Politics*. 2022. Vol. 20(5). P.1–14. <https://doi.org/10.1057/s41295-022-00293-6>
17. Curtis J., Montagu I. Scottish independence: is Brexit fuelling support? *UK in a changing Europe commentary*. 2020. November, 4. URL: <https://ukandeu.ac.uk/scottish-independence-is-brexit-fuelling-support/>
18. Northern Ireland Protocol Bill. *Institute for Government*. 2022. June, 14. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/northern-ireland-protocol-bill>
19. Hix S. Brexit: Where is the EU-UK Relationship Heading? *Journal of Common Market Studies*. 2018. Vol. 56. P. 11–27.
20. The EU Beef Crisis Explained. *Irish Farmers Association*. 2024. URL: <https://www.ifa.ie/the-eu-beef-crisis-explained/#:~:text=The%20UK%20is%20Ireland's%20largest,market%20than%20any%20other%20sector>
21. Coakley J. British Irish Institutional Structures: Towards a New Relationship. *Irish Political Studies*. Vol. 29(1). P. 76–97. <https://doi.org/10.1080/07907184.2013.874999>
22. Tannam E. Intergovernmental and Cross-Border Cooperation: the Good Friday Agreement and Brexit / in Tannam (ed) *Beyond the Good Friday Agreement: in the midst of Brexit*. London: Routledge, 2018.
23. Coakley J. The British-Irish Relationship in the 21st Century / in Tannam (ed) *Beyond the Good Friday Agreement: in the midst of Brexit*. London: Routledge 2018.
24. Fisheries Dispute Breaks out Between Ireland and Scotland. *RTE News*. 2019. June, 8. URL: <https://www.rte.ie/news/2019/0607/1054110-fishing-dispute-rockall/>
25. Staunton D. British and Irish Governments Sign Common Travel Area agreement. *Irish Times*. 2019. May, 8.
26. Connelly T. Why Boris Johnson may legislate to breach NI Protocol. *RTE*, 2022. April, 23. URL: <https://www.rte.ie/news/analysis-and-comment/2022/0423/1293789-ni-protocol-latest/>
27. McDonagh K. Ireland's Foreign Relations in 2022. *Irish Studies in International Affairs*. Volume 34, Number 1. 2023, P. 243–259. URL: <https://doi.org/10.1353/isia.2023.a918366>
28. Carroll R., Walker P. Brexit: DUP to vote against government over Windsor framework, *The Guardian*. 2023. March, 20. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2023/mar/20/dup-ian-paisleyvote-against-northern-ireland-post-brexit-deal>
29. Lyne L. President Michael D. Higgins pays tribute as Queen Elizabeth II dies aged 96, *Dublin Live*. 2022. September, 8. URL: <https://www.dublinlive.ie/news/dublin-news/president-michael-higgins-queen-elizabeth-24969346>

Анотація

Марусинець М. М. Специфіка еволюції двосторонніх відносин між Республікою Ірландія та Великобританією в умовах Брекзиту. – Стаття.

У статті аналізується специфіка розвитку двосторонніх відносин Республіки Ірландії та Великобританії в умовах Брекзиту. Визначаються основні проблеми, з якими зіштовхуються ірландсько-британські відносини на етапі їх розвитку. Показано, що Брекзит викликав кризу у двосторонніх відносинах між Великобританією та Республікою Ірландія, а також у їхніх відносинах із ЄС. Вихід Великобританії з ЄС глибоко і серйозно вплинув, більше ніж на будь-яку іншу державу-член ЄС, на Республіку Ірландія. Криза, з якою зіткнулася Республіка Ірландія, багатовимірною: економічна і політична, конституційна та екзистенційна. Характер та наслідки Брекзиту змінюють відносини Республіки Ірландії з ЄС, оскільки Брекзит є кризою і для ЄС. Брекзит ставить під сумнів баланс між наднаціональними та міжурядовими інституціями, змінює баланс влади та політики, а також надає членству в ЄС певного ступеня непередбачуваності для всіх країн-членів. Розглядаються різні політичні, економічні та конституційні кризи, що виникли в Республіці Ірландія та Великобританії в результаті Брекзиту, Оцінюється вплив Брекзиту на європеїзацію та деєвропеїзацію ірландської політичної системи та британсько-ірландські відносини. Це включає аналіз того, якою мірою, традиційно європеїзовані риси відносин Республіки Ірландія з ЄС та Великобританії з Республікою Ірландія збережуться чи зникнуть у рамках ЄС після Брекзиту.

Доведено, що з Брекзитом зникає спільний простір, який надає ЄС для розвитку дипломатичних відносин між урядами Республіки Ірландія та Великобританії. Аргументовано, що Брекзит впливає на мирний процес у Північній Ірландії та ускладнює реалізацію положень Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. Спільне членство в ЄС сприяло більш активній взаємодії між британським та ірландським урядами, сприяючи розвитку двосторонньої співпраці. ЄС забезпечив спільний політичний простір, який сприяв подоланню бінарних політичних, релігійних та етнічних відмінностей. Тому наслідки Брекзиту, який спричиняє активну деєвропеїзацію і, як наслідок, напруженість у двосторонніх відносинах дуже значні. Стверджується, що довгострокові наслідки Брекзиту залишаються невизначеними.

Ключові слова: Брекзит, Республіка Ірландія, Великобританія, Північна Ірландія, ЄС, Угода Страсної п'ятниці, ірландсько-британські відносини, Британсько-ірландська міжурядова конференція, Британсько-ірландська рада.

Summary

Marusynets M. M. Specificity of the evolution of bilateral relations between the Republic of Ireland and the United Kingdom under conditions of Brexit. – Article.

The article analyzes the specifics of the development of bilateral relations between the Republic of Ireland and the United Kingdom in the context of Brexit. The main problems faced by Irish-British relations at the present stage of their development are identified. It is shown that Brexit caused a crisis in bilateral relations between the United Kingdom and the Republic of Ireland, as well as in their relations with the EU. The Republic of Ireland, like no other EU member state, is deeply and seriously affected by the UK's withdrawal from the EU. The crisis faced by the Republic of Ireland is multidimensional: economic and political, constitutional and existential. The nature and consequences of Brexit are changing the Republic of Ireland's relations with the EU, as Brexit is a crisis for the EU as well. Brexit calls into question the balance between intergovernmental and supranational institutions, changes the balance of power and politics, and gives EU membership a certain degree of unpredictability for all member states. The various political, economic and constitutional crises that arose in the Republic of Ireland and the United Kingdom as a result of the Brexit vote are considered, and the impact of Brexit on the Europeanization and de-Europeanization of the Irish political system and British-Irish relations is assessed. This includes an analysis of the extent to which the traditionally Europeanized features of relations between the Republic of Ireland and the EU and the United Kingdom and the Republic of Ireland will remain or disappear within the EU after Brexit.

It has been proven that with Brexit, the common space provided by the EU for the development of diplomatic relations between the governments of the Republic of Ireland and the United Kingdom disappears. It is argued that Brexit affects the peace process in Northern Ireland and makes it difficult to implement the provisions of the 1998 Good Friday Agreement. Joint membership in the EU has contributed to more active interaction between the British and Irish governments, contributing to the development of bilateral cooperation. The EU has provided a common political space that has helped to overcome binary political, religious and ethnic differences. Therefore, the consequences of Brexit, which entails active de-Europeanization and, as a result, tension in bilateral relations, are very significant. It is argued that the long-term consequences of Brexit remain uncertain.

Key words: Brexit, Republic of Ireland, Great Britain, Northern Ireland, EU, Good Friday Agreement, Irish-British relations, British-Irish Intergovernmental Conference, British-Irish Council.